ב״ה

יום שלישי שנכפל בו כי טוב, יט תמוז תשפ״ה

קאלאמביא האספיטאל, לזכות ורפואת ביתי דבורה בת חנה לאה,

ולע״נ מו״ח הרה״ח ר׳ יהודה ארזון ז״ל נלב״ע חי תמוז השתא.

אתרוגים ואבנים

סוכה דף מח: ת״ר מעשה בצדוקי אחד שניסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן ואותו היום נפגמה קרן המזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו לא מפני שהוכשר לעבודה אלא מפני שלא יראה מזבח פגום.

במשנה כתיב ולמנסך אומר לו הגבה ידך שפעם אחד נסך אחד על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן.

וברש״י ד״ה **נפגמה קרן המזבח** .ע״י אבנים שזרקו בו :

בזבחים (דף סב.) איתא דתניא אותו היום נפגמה קרן מזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו ולא מפני שכשר לעבודה אלא שלא יראה מזבח פגום

וברש״י **אותו היום** .שנסך כהן צדוקי מי החג על רגליו ורגמוהו כל העם כדאמרינן בסוכה:

רש״י בזבחים משמיט במה רגמוהו, אלא שציין למקור דבר זה בסוכה וכתב בלשון **כדאמרינן** ולא כדתניא בסוכה.

ואכן בסוכה במשנה בלשון זה איתא שפעם אחד **נסך אחד** על גבי רגליו ורגמוהו כל העם **באתרוגיהן**, ובגמרא שם מובאת הברייתא ת״ר מעשה בצדוקי אחד שניסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן ואותו היום נפגמה קרן המזבח והביאו בול של מלח וסתמוהו וכו׳.

לכאורה אבנים מאן דכר שמייהו, אלא שאכן תימא איך אתרוגים יכולים לפגום את המזבח ועוד בירושלמי איתא שאותו כהן צדוקי נהרג וג״כ פלא שיהרג ע״י אתרוגים, וממילא דייק רש״י לומר שהפגימה נעשית על ידי אבנים שזרקו ככל הנראה יחידים, בנוסף לאתרוגים שכל העם רגמו, ובכך גם יובן הירושלמי שנהרג הכהן, כי קצת קשה שיהרג על ידי אתרוגים וירשמו סימן פרסת עגל במצחו כלשון הירושלמי.

דכן איתא בירושלמי ביומא ובסוכה אית דְּבָעֵי מֵימַר. הֵיא דְּפָרָה הֵיא דְּסוּכָּה הֵיא דְּכִיפּוּרִים. רִבִּי סִימוֹן לֹא אָמַר כֵּן. אֶלָּא אוֹ דְּפָרָה וּדְסוּכָּה חַד וּדְכִיפּוּרִים חַד. אוֹ דְּפָרָה וּדְכִיפּוּרִים חַד וּדְסוּכָּה חַד. מָאן דְּאָמַר. לֹא בָאוּ יָמִים קַלִּים עַד שֶׁמֵּת. תַּלְתֵּיהוֹן עֲבַד. מָאן דְּאָמַר. יָצָא חוּטְמוֹ מְזַגֵּק תּוֹלָעִים וּכְמִין פַּרְסַת עֶגֶל בְּתוֹךְ מִצְחוֹ. כְּמָאן דְּאָמַר. אוֹ דְּפָרָה וּדְסוּכָּה חַד וּדְכִיפּוּרִים חַד. אוֹ דְּפָרָה וּדְכִיפּוּרִים חַד וּדְסוּכָּה חַד. צַוּוְחָה עֲלֵיהֶן הָעֲזָרָה. צְאוּ מִיכָּן צְאוּ מִיכָּן בְּנֵי עֵלִי. טִימְאַתֶּם בֵּית אֱלֹהֵינוּ. בּוֹ בַיּוֹם נִפְגְּמָה קֶרֶן הַמִּזְבֵּחַ וְנָתְנוּ עָלָיו גּוּשׁ שֶׁלְּמֶלַח שֶׁלֹּא יְהֵא נִרְאֶה כְּפָגוּם. שֶׁכָּל־מִזְבֵּחַ שֶׁאֵין לוֹ קֶרֶן וְסוֹבֵב וִיסוֹד פָּגוּם הוּא.

ונראה שרש״י למד זאת שהיו שם גם אבנים מלשון הברייתא ורגמוהו כל העם באתרוגיהן - ואותו היום נפגמה וכו׳, ואם נכון שנפגם המזבח על ידי האתרוגים היה צריך להיות הלשון ורגמוהו כל העם באתרוגיהם ונפגמה קרן וכו׳, החלוקה לשני דברים - ואותו היום נותנת לומר שזה לא נגרם מרגימת האתרוגים בדווקא, ולשון הגמרא בזבחים בדרך שמובאת הברייתא רק את חצייה השני - אותו היום נפגמה קרן המזבח מחזקת יותר את דעת רש״י שהפגימה לא נעשה על ידי האתרוגים שהוזכרו בחלק הראשון של הברייתא, וכן מובן יותר אף שרש״י מביא כהשלמה לגמרא את החלק הראשון של הברייתא אבל החסיר תיבת באתרוגיהן, כי אינו ענין לכאן כלל שעיקר הדברים הוא גבי פגימת המזבח ותיקונו בדוחק ולא איך זה נעשה, ועוד שאם רש״י היה מוסיף התיבה באתרוגיהן היה מקשה על ההבנה של הפרט כאן שנפגמה קרן המזבח, משא״כ בסוכה העיקר הוא מעשה ניסוך המים והאתרוגים, הוצרך רש״י להוסיף שרגמוהו גם באבנים שיובן איך נפגם קרן המזבח אם לא זרקו גם אבנים, ועל ידם יכול גם להיות סימן במצחו.

עוד נראה לדקדק בלשון רש״י ובכך גם לשלול אפשרות שנתשתבשה הגירסא וצ״ל במקום אבנים – אתרוגים, דבכך לא יובן מה רצה רש״י להוסיף ולהסביר, אם הדבר פשוט שהפגימה נעשתה על ידי האתרוגים, וגם השינוי מלשון הגמרא מרגימה לזריקה, וכן שסיים רש״י שזרקו **בו** ולא כתב שזרקו **עליו**, משמע שבתוך המהומה והרגימה של כל העם באתרוגים היו מי שזרקו בו אבנים.

אחר שהובן הצורך של רש״י להוסיף האבנים, צריך להבין מהיכן היו אבנים בעזרה לזרוק, הרי רצפת אבן ושיש הייתה.

ויש לומר דכל אחד ואחד היה נושא עמו את האבנים המקורזלות לצורך קינוח כשצריך ליפנות, ואת האבנים האלו זרקו ביחד עם אתרוגיהן, ובזה יובן איך הגיעו הדברים להשוות דין אבנים מקורזלות לצורך קינוח מזוהמה וריח רע היפך הקדושה

- למצוות לקיחת אתרוג שריחו ריח גן עדן (כשיטת רבי אבא דמן עכו) בעת אמירת קדושת ההלל, כפי דאיתא בסוכה (דף לו:) (ובשבת דף פא.) אתרוג קטן וכו׳: אמר רפרם בר פפא כמחלוקת כאן כך מחלוקת באבנים מקורזלות דתניא בשבת ג׳ אבנים מקורזלות מותר להכניס לבית הכסא וכמה שיעורן רבי מאיר אומר כאגוז רבי יהודה אומר כביצה :

אלא מאחר שנזרקו יחד לרגמא - נזכרו יחד לגמרא.